

Jelentés a 2012/2013. tanévi Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyről

Tolnai József

2013. április 24-én és 25-én, két kategóriában (7–8. évfolyam és 9–10. évfolyam) zajlott le a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny döntője az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI) Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (PKM) szervezésében. A fináléba összesen 19 településről 32 tanuló jutott be az iskolai, majd ezt követően a megyei, illetve fővárosi versenyekről. A döntő helyszíne a Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium volt.⁹³

Előzmények

A könyvtárhasználati verseny 1993 óta minden évben kiírásra került. Egy próbaversennyel vette kezdetét a sorozat a budapesti Veres Pálné Gimnáziumban, s 2001-ben már négy kategóriában rendezték meg az 5–12. évfolyamos tanulók körében. Az elmúlt két évtizedben több intézmény, szervezet is bonyolította az országos versenyt, a szervezés jogát 2006-ban kapta meg az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum.⁹⁴

Az utóbbi években – elsősorban a pályázati lehetőségek beszűkülése miatt – a Bod-verseny keretei között már csak a fenti két kategóriának hirdettek versenyt, ugyanakkor a Bod Péter Társaság évről évre megrendezi „saját” könyvtárhasználati versenyét az általános iskolák 5. és 6. évfolyamosai számára. Így volt ez ebben a tanévben is, a lebonyolítást a budapesti Veres Pálné Gimnázium, s annak vezető könyvtárostánára – aki egyébként a Bod-versenybizottság tagja is volt –, Hock Zsuzsanna vállalta magára.⁹⁵

A Bod-verseny 2001 óta rendelkezik saját internetes felülettel, majd létrejött a Bod-levelezőlista is (ezek létrehozása Benkő Ilona nevéhez köthető). A Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny rövid történetét 2012-ben Dömsödy Andrea, az utóbbi évek országos versenyszervezője foglalta össze a PKM honlapján.⁹⁶

A 2012/2013. tanévi verseny

A 2012/2013. tanév versenyét 2012 decemberében hirdette meg az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Pedagógiai Könyvtár és Múzeuma, nem sokkal azt követően, hogy annak lebonyolítására az Emberi Erőforrások Minisztériumától (a korábbi évekhez képest is) jelentősebb anyagi támogatást kapott. A támogatási szerződésben a projekt megvalósulásának felelősségét Dr. Varga Katalin, a PKM igazgatója vállalta magára, aki később az országos zsűri elnökeként a döntőben is ott volt. Az országos versenyszervezési feladatokért idén a jelen sorok írója volt a felelős.

A verseny kiírását a megalakuló Országos Versenybizottság (OV) látta el kézjeggyével. A versenybizottság az – egyelőre még – íratlan szabályok szerint jött létre, azaz az OV-be a verseny feladatainak készítői, illetve az elmúlt év első három helyezett megyéinek képviselői kerültek meghívásra. Így a versenybizottság idén is országossá vált, a felkért könyvtárostánár szakértők Veszprém, Csongrád és Baranya megyét is reprezentálták a grémiumban.⁹⁷

⁹³ A kiemelkedő tehetséggondozó munkájáról híres oktatási intézmény a tavalyi évet követően immár másodszor adott helyt a Bod verseny döntőjének, s volt méltó házigazdája a rendezvénynek.

⁹⁴ A Pedagógiai Könyvtár és Múzeum jelenleg az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI) szervezeti egységeként (igazgatóságaként) működik.

⁹⁵ A versenykiírás és az egyéb versenydokumentumok megtalálhatók a társaság blogján: [online] [2013.05.09] <http://bodpetertarsasag.blog.hu/2013/01/09/orszagos_konyvtarhasznalati_versenye_5-6_evfolyamosok_szamara>

⁹⁶ [online] [2013.05.09.] <http://www.opkm.hu/?lap=dok/dok&dok_id=92> Ugyanitt részletes bibliográfia, valamint a versenyhez kapcsolódó ajánlott módszertani irodalom is található, illetve innen érhető el a korábbi évek versenybeszámolóí és a versennyel kapcsolatos egyéb írások is.

⁹⁷ A 2012/2013. évi OV tagjai voltak: Bali Judit (Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium), Cs. Bogyó Katalin (SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános Iskolája, Szeged), Emmer Gáborné (az *Iskolakönyvtáros* c. folyóirat szerkesztője, Veszprém), Hock Zsuzsanna (Veres Pálné Gimnázium), Lázárné Szanádi Csilla (ELTE Gyakorló Általános Iskola és Középiszkola), Nyíró Gizella (PTE Deák Ferenc Gyakorló Gimnázium, Pécs), Örményiné Farkas Andrea (Károlyi István 12 Évfolyamos Gimnázium).

Újdonságok

Az idei év néhány jelentős és néhány kevésbé jelentős változást is hozott a verseny életében. Az elmúlt évek gyakorlatához képest egyszerűsödött, tulajdonképpen egy teljes fordulóval csökkent. Korábban az iskolai fordulót (I. forduló) követően a megyei, illetve fővárosi versenyek „saját” írásbeli és szóbeli fordulóján hirdettek megyei és fővárosi győztest (II. forduló), s a legjobbak jutottak be a – szintén a megyeszékhelyeken és a fővárosban lebonyolított – országos írásbeli versenyre (III. forduló). Itt döntött el, hogy ki vehet részt aztán az országos, szóbeli döntőn (IV. forduló). Ebben az évben a megyei és fővárosi szervezőknek már csak az országos írásbeli fordulót kellett megrendezniük, ahol a központilag elkészített feladatsort töltötték ki a tanulók 90 percben, a tesztek javítása központilag történt.⁹⁸ Ezen az írásbelin a tanulók alapvetően az elméleti, tárgyi tudásukról adtak számot, a feladatlap ugyanis tartalmazta a szemelvényeket, dokumentumokat, így az eredményesség nem függött a helyben használható eszközöktől. Az új logika szerint a könyvtár és a világháló konkrét használatára a döntőn kerülhetett sor.

Az egységesen, egy időben, központilag javított – helyszíntől független – dolgozatok tették lehetővé azt, hogy ne fordulhasson elő: valamely tanuló egy rosszabb eredménnyel lehessen döntős csak azért, mert a megyéjében (vagy a fővárosban) az eredmények átlaga alacsonyabb szintű lett. Az egyszerűsítés mellett tehát az esélyegyenlőség is szerepet kapott e változtatások érvényre juttatásában. Ugyanakkor a fenti változtatást indokolta az is, hogy a megyei székhelyek könyvtárainak állománya, internetes munkahelyeinek száma igen eltérő képet mutat számban és minőségben egyaránt, ami nem teszi lehetővé az egyenlő feltételeket és ezáltal az egyenlő esélyeket sem a tanulók számára az ország minden pontján.

Természetesen, mint minden változásnak, így ennek a strukturális átalakításnak is lehetnek negatív aspektusai, esetleg vesztesei. Azokon a megyei vagy/és fővárosi helyszíneken ugyanis, ahol a helyi versenyeknek komoly hagyománya alakult ki az évek során (komplex írásbeli és szóbeli forduló önálló eredményhirdetéssel, díjkiosztással), előfordulhatott, hogy a változást egy jó hagyomány elvesztéseként élték meg a kollégák.⁹⁹ Ugyanakkor azt mindenképpen figyelembe kell venni, hogy amennyiben egy komoly és hiteles országos tehetséggondozó versenyről van szó (márpedig a Bod ilyen), amelyet egyébként a legtöbben a könyvtáros szakmában – teljesen jogosan – szeretnének OKTV szintűnek látni és láttatni, úgy a verseny az egységes feltételek megteremtésének irányába kell, hogy elmozduljon. Ez egyáltalán nem jelent „elszürkület” vagy egyfajta uniformizálást, ezt talán a legjobban az országos döntő lebonyolítása volt képes a gyakorlatban bizonyítani. A korábbiaktól eltérően idén nem 16, hanem 32 tanuló jutott be ugyanis a döntőbe, akik egy kétnapos, komplex megmérettetésen vettek részt, a témához kapcsolt szabadidős programokkal fűszerezve magát a versenyt.

A szakmának a közeljövőben nyilvánvalóan elemeznie kell a változások tapasztalatait, s beépíteni azokat a következő évi verseny menetébe, kiírásába. Mint ahogy a konkrét szakmai, tartalmi vitát is folytatni kell a „tökéletes verseny” felé közelítés reményében és érdekében. A jelen beszámoló írója – (bár középiskolai magyartanár végzettségű, ugyanakkor) nem könyvtáros lévén – csak a szakmai vélemények összegyűjtésére, azok megvitatásának megszervezésére vállalkozhat. Így abba az „örök” kérdésbe most nem szeretnénk „belemenni”, hogy vajon kis könyvtárosokat „képzünk”, vagy színes, komplex, projekt alapú, innovatív versenyeket szervezünk.¹⁰⁰ Nagy kérdés, hogy esetleg a kettő ötvözhető is lehet talán...

Az országos döntő

Ebben az évben közel 1000 tanuló vett részt a versenyen – különböző szinteken, a döntőbe jutás tehát már önmagában nagy teljesítménynek számított. Ezt honorálták a verseny szervezői azzal, hogy a döntőt a versenyen kívül szakmai és szabadidős programokkal tarkított két napra szervezték. A tanulók és felkészítő tanáraik részt vettek egy múzeumpedagógiai foglalkozáson, valamint betekintést nyerhettek a PKM könyvtári részlegébe is. Egy-egy előadást tekinthettek meg a döntősök a TIT Budapesti Planetáriumában, a második nap délelőtt a Fővárosi Állat- és Növénykert megtekintésével, ennek a napnak a délutánja pedig a Magyar Természettudományi Múzeumban telt el, hasznosan. Ezeket a szabadidős programokat indokolta a verseny idején a témája is, a biodiverzitás, a pontos cím a *Sokszínű világ – a biodiverzitás az irodalomban, a művészetekben és a tudományban* volt. A verseny szervezői e téma kapcsán folyamatosan egyeztettek az OFI *Ökoiskola* projektjével, az eseményekről a projekt hírlevele is folyamatosan tájékoztatta az érdeklődőket.¹⁰¹

⁹⁸ Újdonság volt az is, hogy a versenyszervezők idén először kapták meg elektronikus úton a feladatsorokat, és a titkosságot biztosító kódok kiosztására is e-mailben került sor.

⁹⁹ A központi szervezés természetesen lehetővé tette a helyi (megyei, fővárosi) „hagyományos” szóbelik megtartását, de azok általában (és elsősorban) a helyi támogatás hiányában így, ezek között a feltételek között csak néhány helyen valósultak meg.

¹⁰⁰ Lásd ehhez: Sáráné Lukácsy Sarolta: Kutatómunka vagy show-műsor? A Bod Péter könyvtárhasználati versenyek Csongrád megyei döntőiről, 1. rész. In: *Módszertani Lapok*. 2000. 3. sz. p.1-6. és Patona Ferencné: Hagyományteremtés a megyei szintű Bod Péter könyvtárhasználati versenyeken Veszprém megyében. In: *Iskolakönyvtáros*. 2000. 4. sz. p.7., valamint Hock Zsuzsanna: Tehetséggondozás projekt módszerrel. In: *Könyvtárpedagógiai füzetek*. Bp.: MFPI, 2009. 7. sz. p.56.

¹⁰¹ A téma kiválasztása nem volt vitáktól mentes, hiszen gondoljuk csak meg: az elmúlt évben Bod Péter évforduló volt, idén pedig Weöres centenáriuma és Gárdonyi életét is ünneplünk, de emellett számos más javaslat is felmerült. A témától egyesek féltek vagy talán meg is ijedtek, különösen a felkészítő kollégák népes táborában, de félelmeik – a verseny zárásakor visszatekintve – alaptalannak bizonyultak. A döntőben is kiderült: a tanulók ismerik és értik a biológiai sokszínűség fogalmát, és ügyesen képesek rákeresni a könyvtár eszközeivel erre a címszóra a biológia tudományán szélesebb körben is.

Maga az országos döntő alapvetően három részből állt: az első fél órában a tanulók egy írásbeli feladatsort töltöttek ki, majd egy választott téma kapcsán igazi könyvtári gyűjtőmunkába kezdtek, használva a helyszínt adó könyvtár állományát és összes lehetőségét, beleértve az internetet is. A második részre másfél óra állt rendelkezésre, ennyi idő alatt dolgozták ki a versenyzők az adott témát egy ötoldalas Power Point előadásban, s szerkesztettek hozzá bibliográfiát. Ezt követően a szakértő könyvtárostanárokból álló nyolctagú zsűri előtt kellett a beszámolót projektor és laptop segítségével bemutatni, a felmerült kérdésekre válaszolni.

Az ünnepélyes eredményhirdetés a második nap reggelén zajlott le a PKM dísztermében, ahol a díjakat Dr. Kaposi József, az OFI főigazgatója és Dr. Varga Katalin, a PKM igazgatója, a zsűri elnöke adta át. Minden résztvevő könyvjutalomban részesült, emellett az első helyen végzetek 15 ezer, a második helyen végzetek 10 ezer, a harmadik helyen végzetek pedig 5 ezer forintos könyvutalványban részesültek. A zsűri különdíjban részesítette emellett a leginnovatívabb produktum létrehozóját és a kategóriájában a legjobb írásbeli eredményt elért tanulókat.

A verseny részletes végeredménye¹⁰²

Bod I. kategória (7–8. évf.)					
Hely.	Név	Pont	Iskola	Település	Felkészítő tanár
1.	Rémai Martin	117	Várkerti Általános Iskola	Várpalota	Pál Lajosné
2.	Simon Viktória	110	NYME Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium	Szombathely	Horváthné Szandi Ágnes
3.	Hegyi Tamara	108	Ady Endre Gimnázium	Debrecen	Peternainé Juhász Zsuzsa
Bod II. kategória (9–10. évf.)					
1.	Filipánits Kristóf	116	NYME Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium	Szombathely	Horváthné Szandi Ágnes
2.	László Liza	97	Sancta Maria Általános Iskola és Gimnázium	Eger	Csatóné Poczkó Katalin
3.	Haragos Dániel	90	Veres Péter Gimnázium	Budapest	Szlávikné Cséfalvay Krisztina

Támogatók

Ahogy korábban már jeleztük, a verseny szervezését, lebonyolítását és díjazását az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatta.

Talán a témának köszönhetően is idén sok további támogatót sikerült megnyerni a versenyhez, íme azoknak az intézményeknek, szervezeteknek a névsora, amelyek szponzorálták a versenyt könyvekkel, előfizetési lehetőségekkel, ingyenes vagy kedvezményes szabadidős programok biztosításával:

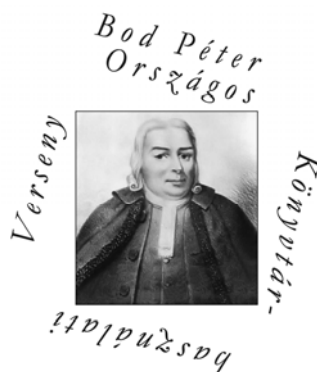
Fővárosi Állat- és Növénykert, Budapest
 Jancsó Alapítvány, Tahitótfalu
 Könyvtárostanárok Egyesülete, Budapest
 Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó Zrt., Budapest
 Növényi Diverzitás Központ, Tápíószele
 Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest

¹⁰² Minden egyéb – a versennyel kapcsolatos – fontos információ elérhető a www.opkm.hu honlap nyitó oldalán a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny ikonra kattintva, itt többek között a megyei/fővárosi és az országos írásbeli feladatsorok dokumentumai is megtalálhatók a megoldó kulcsaikkal együtt.

Mezőgazda Kiadó, Budapest
Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet, Budapest
Természetbúvár folyóirat szerkesztősége, Budapest
Természettudományi Múzeum, Budapest
TIT Budapesti Planetárium
UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest

Itt kell köszönetet mondani a megyei és fővárosi versenyszervezőknek, valamint természetesen az Országos Versenybizottság tagjainak is, akik áldozatkész munkája és az ügy melletti elkötelezett attitűdje és kiállása nélkül a verseny ilyen szintű lebonyolítása lehetetlen lett volna.

A döntőbe jutottaknak, a nyerteseknek és felkészítő tanárainknak gratulálunk!

Református közoktatás Budapesten¹⁰³

Ács Marianna

Rébay Magdolna a Debreceni Egyetem Neveléstudományi Intézetének kutatója¹⁰⁴. Nevét a nevelés- és iskolatörténet körében végzett kutatásai tették ismertté.

Ezúttal legújabb könyvére hívnám fel az érdeklődők figyelmét, amely a Kósa László vezette *Reformátusok Budapesten* című kutatásnak köszönhetően született meg. A könyv a mai Budapest területén¹⁰⁵ működő református iskolák – mindenekelőtt a Budapesti Református Gimnázium, a Baár–Madas Református Leánynevelő Intézet és a Julianna Református Elemi Iskola – történetét mutatja be. Az iskolatörténeteken túl a szerző foglalkozik a főváros oktatásügyével, áttekinti a főváros felekezeti viszonyait, valamint a református egyház – elsősorban az érintett Dunamelléki Református Egyházkerület – oktatás- és ifjúságpolitikáját a címben jelzett időszakra tekintettel. A könyv a bevezetést követően a következő fejezetekből áll: *Reformátusok Budapesten; Budapest közoktatása fenntartók szerint; Református oktatás- és neveléspolitiká; Református közoktatás Budapesten; Összegzés; Források és Függelék.*

Az első fejezetben a református vallás budapesti megjelenéséről olvashatunk. A szerző bemutatja a fővárosi

¹⁰³ Az ismertetett könyv: Rébay Magdolna: *Református közoktatás a fővárosban a kezdetektől 1952-ig: kitekintéssel az illetékes egyházmegyéék és a Dunamelléki Református Egyházkerület közoktatási politikájára*. Debrecen: Csokonai Könyvkiadó, 2011. 399.p. ISBN 978-963-260-227-1.

¹⁰⁴ Történelem–német szakos középiskolai tanár, PPKE, ELTE, a Debreceni Egyetem Neveléstudományi Intézete Pedagógiai Tanszékének tanszékvezető-helyettese 2011/2012., neveléstudományi, történettudományi és művelődéstörténeti tudományos fokozatokat szerzett, főbb kutatási területei a felekezeti oktatás XIX. és XX. századi története, kultúr- és oktatáspolitikai a Horthy-korszakban, felsőoktatás-politika (akkreditáció, bolognai folyamat).

¹⁰⁵ A vizsgálat kiterjedt az 1873. évi egyesülésben részt vevő településeken (Óbuda, Buda, Pest) kívül az 1949. évi XXVI. törvény által a fővároszhoz csatolt községekre és városokra is, az 1950-ben létrejött ún. Nagy-Budapestre. (Rébay 2011.p.9.)